

ANALIZA CILJEV IN UKREPOV PROGRAMA UPRAVLJANJA OBMOČIJ NATURA 2000

**V okviru projekta
Operativni program upravljanja z območji Natura 2000 v Sloveniji 2014-
2020 - SI Natura 2000 Management**

AKCIJA A1 Sektor kmetijstvo Kvalitativna analiza izvajanja ciljev (KGZS)

Verzija 2.0

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE

Kmetijsko gozdarska
zbornica Slovenije

Naloga: *ANALIZA CILJEV IN UKREPOV PROGRAMA UPRAVLJANJA OBMOČIJ
NATURA 2000
SEKTOR KMETIJSTVO, KVALITATIVNA ANALIZA IZVAJANJA CILJEV*

Verzija: *2.0*

Projekt: *OPERATIVNI PROGRAM UPRAVLJANJA Z OBMOČJI NATURA 2000 V
SLOVENIJI 2014-2020 - SI NATURA 2000 MANAGEMENT
LIFE + FINANČNI INSTRUMENT EVROPSKE
SKUPNOSTI*

Akronim projekta: *SI NATURA 2000 MANAGEMENT*

Številka projekta: *LIFE11/NAT/SI/880*

Projektna aktivnost: *AKCIJA A1*

Izdrelavalec: *KMETIJSKO GOZDARSKA ZBORNICA
SLOVENIJE
dr. Janko Rode
strokovni sodelavec na projektu*

Sodelujoči sodelavci: *KMETIJSKO GOZDARSKA ZBORNICA SLOVENIJE – OBMOČNI ZAVODI
Darja Artenjak, Bogdan Črv, Zita Flisar Novak, Marija Kalan,
Janez Ocepek, Martina Ploj, Mateja Strgulec, Mitja Zupančič*

Uredil: *Zavod RS za varstvo narave
mag. Mateja Žvikart
Strokovna sodelavka na projektu,
koordinatorka za kmetijstvo*

Kraj in datum izdelave: *Ljubljana, 06.03.2013*

1 UVOD

V okviru projekta LIFE11NAT/SI/880, je kot prva aktivnost (A1) predvidena izvedba kvalitativne analize doseganja ciljev ukrepov PRP povezanih z upravljanjem območij

Natura 2000. Kot partner na projektu je Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS) sprejela nalogo zbiranja in analize podatkov povezanih z realizacijo ciljev upravljanja območij Natura 2000 s pomočjo izvajanja izbranih podukrepov 2. osi Programa razvoja podeželja. Med podukrepi ukrepa Kmetijska okoljska plačila (KOP) so za ohranjanje dobrega stanja na območjih Natura 2000 pomembni tisti, ki pripomorejo k ohranjanju trajnega travinja:

214-I/7 Ekološko kmetovanje – trajno travinja (**EK T**), - sadovnjaki (**EK SD**)

214-II/1 Planinska paša/s pastirjem (**PP/PPP**)

214-II/2 Košnja strmih travnikov (**S35** in **S50**)

214-II/3 Košnja grbinastih travnikov (**GRB**)

214-II/4 Travniški sadovnjaki (**TSA**)

214-II/7 Sonaravna reja domačih živali (**REJ**)

214-II/8 Ohranjanje ekstenzivnega travinja (**ETA**)

214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov (**HAB**)

214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev (**MET**)

214-III/4 Ohranjanje steljnikov (**STE**)

214-III/5 Zagotavljanje ugodnega stanja populacij ogroženih vrst ptic in habitatov vlažnih travišč (**VTR**).

Za potrebe kvalitativne analize smo pripravili in na podlagi izvirne ankete ZRSVN uskladili anketo z vprašanji, ki so dala možnost ocene drugih aktivnosti promocije ukrepov KOP, ki ohranjajo ugodno stanje trajnega travinja, po KGZS zavodih. Ankete smo posredovali koordinatorjem za ekološko kmetijstvo na KGZS zavodih. Vrnjenih je bilo vseh osem vprašalnikov. Poleg koordinatorjev za ekološko kmetijstvo so pri izpolnjevanju sodelovali tudi koordinatorji za Naturo 2000 in nekateri specialisti. V povzetek smo vnesli tudi podatke o aktivnostih na Sektorju za kmetijstvo in gozdarstvo. Da bi dobili popolnejši vpogled smo analizirali podatke o izvedenih obveznih predavanjih za KOP, ki so pomembna oblika promocije podukrepov in jih izvajamo v okviru dela Javne službe kmetijskega svetovanja (JSKS). Ugotovitve posredujemo po sklopih, kot so bila postavljena vprašanja v anketnem listu za KGZS zavode, ki je priložen v Prilogi 1.

2 PROMOCIJA PODUKREPOV KOP

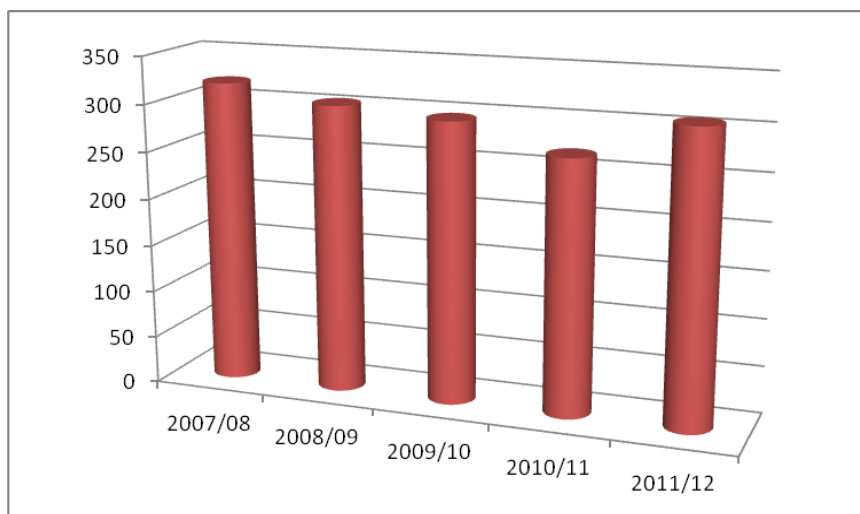
Promocija podukrepov KOP je stalna naloga v programu dela JSKS. Poteka na več nivojih, ki se med seboj prepletajo in so pogosto povezani s specifikom posameznih območij. Med oblike promocije spadajo obvezna izobraževanja za prejemnike plačil v okviru ukrepa KOP ter druga usposabljanja in izobraževanja povezana z podukrepi KOP kot so tečaji, delavnice, predavanja in ogledi dobrih praks. V zadnjem času se uveljavlja tudi delo v obliki krožkov in posredovanje znanj v okviru podukrepa 111 (Usposabljanje za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju). Pred vsakoletnim vnosom podatkov v zbirne vloge po zavodih pripravijo seznanitev z novostmi povezanimi s podukrepi KOP. V mnogih primerih tudi v obliki osebnega svetovanja ob vključitvi v posamezen podukrep. Pri nekaterih tematikah svetovalci JSKS sodelujejo tudi s predstavniki območnih enot Zavoda RS za varstvo narave in zavarovanih območij in jih vabijo na svoja predavanja.

1.1 Obvezno izobraževanje za KOP

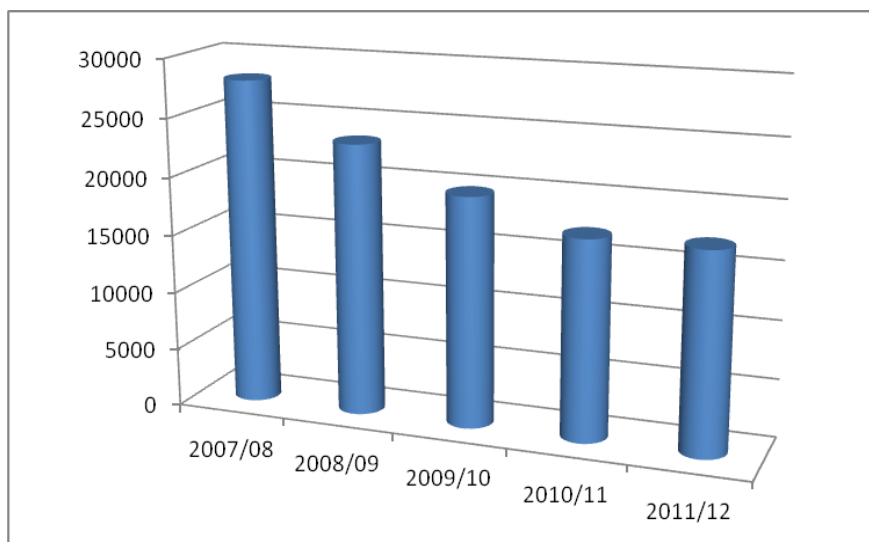
Ena od zahtev pri izvajanju podukrepov KOP je zahteva, da upravičenec v času trajanja obveznosti opravi izobraževanje v obsegu vsaj 4 ure letno. V ta namen je postavljen sistem izobraževanj s temami povezanimi z različnimi podukrepi KOP. Izbor tem odobrijo in njihov seznam vodijo na Ministrstvu za kmetijstvo in okolje. Seznam se vsako leto dopolnjuje na podlagi predlogov svetovalcev JSKS in različnih strokovnih inštitucij. Izbor pokriva vse ukrepe KOP in ne le tistih, ki so namenjeni ohranjanju travinja. Predavanja potekajo v času med 1.9. enega leta in 31. 8. naslednjega leta. Največ se jih realizira v zimskem času. Analizirali smo razpoložljive podatke o opravljenih izobraževanjih med leti 2007 in 2012, kar obsega pet izobraževalnih obdobj. Od kazalnikov, ki jih beležijo v evidenci smo za potrebe analize zbrali podatke o številu prisotnih in številu opravljenih izobraževanj po ukrepih.

V petih izobraževalnih sezonah izobraževanj za KOP so bili izvedeni skupaj 1503 dogodki s predstavitvijo podukrepov, ki pripomorejo k ohranjanju ugodnega stanja trajnega travinja. Število izobraževanj se ne ujema s številom datumov izvedbe, ker sta na isti termin včasih predstavljena dva podukrepa (redkeje trije). Dinamika po letih je razvidna iz grafa 1. Tudi število prisotnih je izraženo na podlagi prejete informacije za posamezen ukrep. Tako je v petih izobraževalnih sezonah na izobraževanjih za ukrepe KOP, ki prispevajo ohranjanju trajnega travinja, sodelovalo 105.341 udeležencev. Dinamika po letih je vidna na grafu 2. Večino predavanj so izvedli svetovalci JSKS.

Graf 1: Število opravljenih obveznih izobraževanj za KOP po izobraževalnih sezonah.

Graf 2: Število seznanjenih z ukrepi KOP v okviru izobraževanja za KOP.

Podatki o številu predavanj s temami ukrepov KOP, pomembnih za ohranjanje ugodnega stanja na travinju, se po letih spreminjajo. Spremembe je mogoče pripisati predvsem večjemu skupnemu številu predavanj ob začetku veljavnosti novih (KOP) in sočasnem obstoju starih (SKOP) ukrepov. Delež predavanj za obravnavane podukrepe je v vseh sezonah predstavljal okoli 40% vseh predavanj. V vseh sezonah podatki o prisotnih predstavljajo med 50 do 52% prisotnih na vseh predavanjih v sistemu izobraževanja za KOP. Na gibanje števila prisotnih je vplivalo manjše skupno število predavanj za vse podukrepe KOP. Poudariti je potrebno, da preko izvedenih izobraževanj promoviramo podukrepe le posredno. Aktivnosti bi lahko vplivale predvsem na ponovno vključitev v podukrep po preteku pogodbenega roka. Izobraževanja pripomorejo k boljšemu izvajanju in zmanjševanju števila neskladij, ki bi pomenila kršitve.

Podatki o številu izobraževanj po posameznem ukrepu kažejo, da je bilo v vseh izobraževalnih sezonah daleč največ izobraževanj posvečenih podukrepom REJ, EK in TSA. Delež izvedenih predstavitev v okviru izobraževanja za KOP za podukrepe HAB, MET, STE in VTR je skupaj predstavljal 2,7 % vseh podanih vsebin o omenjenih podukrepih.

Izvajanje izobraževanj za KOP je pogojeno s številom kmetov vključenih v posamezne podukrepe. Podatki so pokazatelj kakšna je porazdelitev kmetov po omenjenih podukrepih.

1.2 Druge oblike promocije podukrepov KOP

Povzetek anket potrjuje, da so na KGZS zavodih, poleg obveznih izobraževanj za KOP, opisane ukrepe promovirali tudi na druge načine:

- Informativna izobraževanja za ekološko kmetovanje
- Praktični del izobraževanja za ekološko kmetovanje
- Delovna srečanja s kmeti v določenem ukrepu (TSA)
- Delavnice in demonstracije: izvajanje rezi v travniških sadovnjakih (TSA)
pravilna košnja travnikov (ETA, Natura 2000)
čiščenje zarasti na pašnikih (PP/PPP)
postavitve ograj in urejanje pašnikov (PP/PPP)
košnja v strminah (S35/S50, GRB)
- Ekskurzije z ogledi dobrih praks (EK, TSA, REJ, PP/PPP)
- Krožki (EK, PPP)
- Sodelovanje s promocijo in predstavitvijo podukrepov KOP na različnih dogodkih na zavarovanih območjih (Kozjanski park, Kolpa, Lahinja; Goričko)
- Strokovna predavanja za agrarne skupnosti, pašne skupnosti, združenja ekoloških kmetov in druge (PP/PPP, EK, TSA, N2000)
- Promocija podukrepov na strokovnih delih občnih zborov različnih društev in združenj kmetov
- Predavanja in demonstracije v okviru občinskih razpisov (EK, VTR, N2000)
- Seznanitveni sestanki pred kampanjo vnosa zbirnih vlog
- Osebno svetovanje (predstavitev dobrih in slabih strani ukrepov za lažjo odločitev za vstop)
- Promocija s pomočjo objav v mediju KGZS (Zelena dežela), Kmečkem glasu, lokalnem tisku in lokalnih radijskih postajah ter v glasilih različnih združenj in društev.

2 SPECIFIKA IZVEDBE PROMOCIJE PODUKREPOV KOP ZA OHRANJANJE TRAJNEGA TRAVINJA

Predstavitev podukrepov KOP v okviru obveznih izobraževanj poteka na podoben način kot predstavitve drugih tematik v obliki predavanj in prikazov. Način dela je ustaljen in dogovorjen, saj med drugim zahteva podrobnejše spremljanje prisotnosti.

Pri drugih oblikah se je promocija obravnavanih podukrepov pogosteje odvijala na terenu v obliki demonstracij ali delavnic, kjer so kmetje lahko aktivno sodelovali. Na večini zavodov je bil dan dodaten poudarek na promociji ekološkega kmetovanja in promociji podukrepov KOP na vodovarstvenih območjih.

3 ŠTEVILO KMETIJSKIH SVETOVALCEV, KI JE SODELOVALO V PROMOCIJI KOP UKREPOV

JSKS deluje v okviru KGZS in je regionalno organizirana v 8 KGZS zavodih, ki pokrivajo območje cele Slovenije. Koordinacija dela teče na Sektorju za kmetijstvo in gozdarstvo na KGZS. Pri promociji ukrepov KOP so v različnih oblikah in v različnem deležu svojega časa sodelovali svetovalci specialisti in terenski svetovalci (skupaj 238). V manjši meri in občasno tudi svetovalci za kmečko družino in dopolnilne dejavnosti.

4 IZOBRAŽEVANJE KMETIJSKIH SVETOVALCEV IZ NARAVOVARSTVENIH VSEBIN

V programu dela JSKS je predvideno, da svetovalci v sklopu svojega dela pridobivajo znanja o novostih v stroki in zakonodaji. To je osnova za prenos znanja do uporabnikov. Stalno izpopolnjevanje poteka v obliki organiziranih izobraževanj za svetovalce, sodelovanja na strokovnih posvetih in lastnega izobraževanja. V ponudbi izobraževanj so tudi taka, ki imajo naravovarstvene vsebine.

Dober primer uspešnega izobraževanja iz naravovarstvenih vsebin je bilo izobraževalno srečanje »Trajnostno kmetijstvo danes in jutri«, ki smo ga organizirali v sodelovanju z ZRSVN maja 2011. Naravovarstvena znanja so sodelavci JSKS pridobili tudi s sodelovanjem v projektih z naravovarstveno tematiko, kjer je KGZS ali en od njenih zavodov bil partner. Tako je bilo usposobljenih okoli 20 komunikatorjev za Naturo 2000 in izmed njih na vsakem zavodu imenovan koordinator za Naturo 2000.

V osebni programu dela vsakega kmetijskega svetovalca je predviden tudi fond ur za lastno izobraževanje, ki ga posamezniki uporabijo za dodatno izobraževanje iz tem, ki jih potrebuje pri svojem delu.

Tabela 1: Seznam dogodkov, kjer so svetovalci JSKS pridobili naravovarstvena znanja

Vrsta dogodka	Število dogodkov
Aktivnosti v okviru projekta LIFE III – Narava: NATURA 2000 v Sloveniji. upravljavski načrti in informacijski sistem	Več delavnic
Projektna naloga Priprava in izvajanje komunikacijskih načrtov (2003 – 2006)	Več dogodkov
Občasno sodelovanje s sodelavci ZRSVN na terenu in v lokalnih projektih	Več dogodkov
Delavnica Izobraževanje NATURA 2000 »Trajnostno kmetijstvo danes in jutri« Maj 2011	1
Ekološko kmetovanje- primer dobre prakse sadjarstvo - izobraževanje za svetovalce 2011	1
Možnosti okoljsko sprejemljive pridelave poljščin ter trajnostne rabe travinja - 2011	1
Pridelovanje krme na travinju in njivah - izobraževanje svetovalcev 2010	1
Kmetijsko okoljski kazalci - izobraževanje svetovalcev 2009	1
Izobraževanje svetovalcev EK 2009	1
Kmetovanje na VVO - izobraževanje svetovalcev 2008	1
Ekološko sadjarstvo- izobraževanje svetovalcev 2007	1

V anketi so zavodi poudarili, da se njihovi kmetijski svetovalci veliko naučijo tudi v sodelovanju s sodelavci območnih enot ZRSVN in zavarovanih območij, s katerimi sodelujejo pri delu na terenu (npr.: reševanje zapletov z obalnim rastjem na Dravinji, predstavitve upravljavskih načrtov, conacije in drugo). Obseg sodelovanja se od zavoda do zavoda razlikuje. Odvisno je tudi od tega

kateri parki ali druga zavarovana območja so na območju KGZS zavoda. Kot pridobivanje izkušenj omenjajo tudi sodelovanje v projektih z naravovarstveno vsebino (npr.: TrUD, Arge-Naturschutz...).

5 DELEŽ KMETOV, ZAJETIH V PROMOCIJO KOP UKREPOV V LETIH 2006 – 2012 PO ZAVODIH TER INTENZIVNOST IN USMERJENOST PROMOCIJE

5.1 Delež kmetov

V anketi KGZS zavodi različno ocenjujejo delež kmetov zajetih v promocijo. Prvi indikator deleža kmetov, ki ga je promocija podukrepov dosegla, je podatek o kmetijah vključenih v KOP. Kmetje, ki so uveljavljali plačila za kateri od podukrepov KOP namenjen ohranjanju ugodnega stanja na trajnem travinju, so morali sodelovati na vsaj 4 urah obveznih predavanj vsako leto.

Na predavanja in druge dogodke izven obveznega izobraževanja KGZS zavodi običajno vabijo vse kmete na območju. Odziv teh kmetov je različen in v veliki korelaciji z »zanimivostjo« ukrepa. V anketi so po zavodih opredelili, da je delež kmetov, ki jih je dosegla promocija, med 60 in 85%. Nekateri zavodi so dali poudarek na informiranju o podukrepih pred termini za vnos zbirnih vlog za neposredna plačila in so prepričani, da je o podukrepih KOP v obdobju 2007 do 2012 bila informirana večina njihovih kmetov.

5.2 Intenzivnost in usmerjenost promocije

Promocija podukrepov KOP je potekala po celotnem območju vseh KGZS zavodov. Kljub temu v anketi navajajo območja, kjer so aktivneje promovirali podukrepe KOP, ki prispevajo ohranjanju ugodnega stanja na trajnem travinju. Takšna območja so bila Goričko, Kozjansko in območja v Triglavskem narodnem parku (TNP) (npr.: Bohinj). V tem času se je ustanavljal tudi Krajinski park Ljubljansko barje (KPLB) in tudi tam je JSKS intenzivneje promovirala posamezne ukrepe KOP. V Posočju je bilo veliko aktivnosti namenjeno Kobariškemu blatu, kot pomembnem območju Nature 2000. Intenzivneje je promocija potekala tudi na večini vodovarstvenih območij.

6 ODZIV KMETOV

V okviru izobraževanj so kmetje imeli večinoma pozitivne komentarje in vprašanja, ki so se nanašala na strokovne aspekte izvedbe posameznega ukrepa. Pogosteje kot pri drugih podukrepih se je razvila razprava o koristi za družbo in posameznika. Obenem so izražali tudi dvom in opozarjali na težave izvajanja podukrepov KOP:

- Najpogostejši komentarji kmetov so bili povezan z vodenjem evidenc in izvajanjem kontrol, kar se jim zdi preveč zahtevno.
- Smatrali so, da zaradi omejene rabe, višina plačila za nekatere podukrepe ni zadostna in se vključitev v ukrep »ne splača«. Denarna nadomestila ne pokrivajo izpada dohodka na teh območjih. Za ukrepe HAB, MET, STE, VTR so, po njihovem, podpore prenizke glede na obveznosti. Zato tudi ni zanimanja za vključitev. Višja plačila bi za mnoge bila pomembna spodbuda.
- Pojavili so se argumenti, da obstoječi način kmetovanja, ki je na določenem območju pretežno ekstenziven, že sam po sebi skrbi za ohranjanje določenih habitatov v tem prostoru.
- Mnenja so, da pozna košnja ni zanimiva in ni koristna. V nekaterih podukrepah KOP je za resnejšo pridelavo krme termin za 1. košnjo odločno prepozen.
- Na zavarovanih območjih vidijo zgolj omejitve, ker med drugim, niso mogoči posegi na kmetijska zemljišča (gradnja , komasacije, ..).
- Moti jih zahteva po enakih (obseg in GERK) površinah v petletnem obdobju, zapiranje ukrepov in omejitev novega vstopanja v podukrepe KOP.
- Opozarjajo na težave z doseganjem obremenitve GVŽ za podukrepe povezane z Naturo 2000. Zaradi tega kmetije brez živine ne morejo kandidirati na podukrepe HAB, MET, STE in VTR, čeprav na kmetiji imajo površine uvrščene v zaščiteno območje.
- Kaže se strah pred vračanjem finančnih sredstev zaradi nejasnih in zapletenih navodil ter spreminjanja zahtev v času trajanja pogodbe. Nekateri kmetje ne morejo sprejeti vseh zahtev določenega podukrepa in se zato ne odločijo zanj.

7 PREDNOSTI/PRILOŽNOSTI OBSTOJEČIH KOP UKREPOV

Povzetek odgovorov v anketi pokaže, da anketiranci smatrajo, da so prednosti, ki jih prinašajo podukrepi KOP večplastne. Na eni strani prinašajo dodatni vir dohodka kmetijam, ki so pripravljene vložiti trud in delo za doseg ciljev ukrepov. Tudi manj intenzivnim. Na drugi strani so kmetje spoznali nove vsebine in prakse na področju sonaravnega kmetovanja v njihovem okolju. To prispeva dvigu osveščenosti s področja varovanja okolja, poznavanja biodiverzitete in ohranjanja ogroženih vrst živih organizmov. Podukrepi nudijo kmetom možnost, da aktivno sodelujejo pri vzdrževanju in ohranjanju ogroženih habitatov.

V hribovitem svetu podukrepi KOP omogočajo ohranitev površin trajnega travinja. Pri planinski paši tudi vzdrževanje površin in značilnih habitatov. Dajejo večjo možnost povezovanja kmetijstva s turizmom. Posredno podukrepi prispevajo ohranitvi poseljenosti podeželja.

Kratek povzetek komentarjev prednosti po podukrepih:

- PP/PPP – izkoriščene, popasene površine in tako ohranjeni habitati
- EK – večja dodana vrednost pridelkov vzporedno z ohranjanjem habitatov, možnost prodaje pridelkov in proizvodov z dodano vrednostjo in druge prednosti pri trženju kot je na primer povezovanje za nastop na trgu.
- REJ - edini ukrep, kjer se spodbuja večja obtežba živali na hektar površine. Le v primeru večjega števila živali je kmetijske površine res nujno obdelati po principu dobre kmetijske prakse.
- S35 oz. S50 – finančno spodbujanje košnje strmih travnikov je pomemben ukrep za ohranitev vzdrževane kmetijske krajine.
- TSA – prispeva ohranjanju značilne kulturne krajine, omogoča vzdrževanje nasadov ter obujanje in ohranjanje starih znanj

8 SLABOSTI/POMANJKLIVOSTI/NEVARNOSTI OBSTOJEČIH KOP UKREPOV

Glavne slabosti pomanjkljivosti in nevarnosti po mnenju anketiranih so:

- Pri mnogih podukrepih so zahteve zapisane preveč zapleteno ali pa nedorečeno. Obenem se »pravila igre« za posamezen podukrep v okviru petletnega obdobja (npr. merjenje strmin...) spreminjajo. To prinaša negotovost pri odločanju za podukrep in nevarnost vračanja sredstev zaradi težav pri izvajanju zahtev. Nevarnost je, da kmetje po izteku enega obdobja ne vstopijo v isti ukrep za naprej.
- Evidence, obvezne pri izvajanju podukrepov KOP, so pogosto preveč zapletene in jih nekateri kmetje težko razumejo in izvajajo. Več težav imajo zlasti ostareli gospodarji, ki pogosto kmetujejo na manjših kmetijah.
- Pojavlja se problem nadomeščanja izgubljenih površin v času petletne obveznosti in s tem povezanih kršitev. To predstavlja nevarnost, da bodo kmetje morali vračati sredstva.
- Cel paket zahtev določenega ukrepa je za nekatere kmetije nesprejemljiv oziroma težko izvedljiv. Zato se kmetje težje odločajo. Med pomembnim omejitvami so roki za košnjo (pašo), kar je omejujoč dejavnik na kmetijah z večjim staležem živali in potrebo po kakovostni krmi. Bolj intenzivne kmetije težje izločijo določene površine iz intenzivne proizvodnje.
- Za posamezne ukrepe (npr.: za Naturo 2000) so ponujena plačila neatraktivna, tudi zato, ker imajo nekateri drugi podukrepi KOP na istih površinah (tudi v kombinaciji) večji finančni učinek.
- Problem lahko predstavlja nepreglednost ukrepov zaradi njihovega sedaj velikega števila.
- Zaradi velikega tveganja pri delu in neekonomičnosti obdelovanja na površinah upravičenih na podukrep S35/S50 je nevarnost, da bi se, z morebitnim prenehanjem plačil za podukrep, raba opustila in se bodo površine zarasle.
- Zaradi zahtev po spremembi tehnologije prihaja do siromašenja tal in sprememb njihove strukture, pojava invazivnih plevelov in povečanih težav v izrednih razmerah kot so na primer suše .
- Podukrepa REJ in ETA sta premalo ciljno naravnana in ne nudita ustreznih učinkov.
- Razen za ekološko kmetovanje ni shem, v katerih bi lahko pridelke z območij pod podukrepi KOP za ohranjanje travinja, prodajali pod samostojno tržno znamko.

9 PREDLOGI SPREMEMB ZA VEČJO UČINKOVITOST KOP UKREPOV V PRIHODNJI PERSPEKTIVI (2014-2020)

V anketah so bili izoblikovani predlogi za sledeče spremembe:

1. Pogodba za izvajanje podukrepa naj se sklene za pogodbeno obdobje z dogovorjenim obsegom in obliko zahtev.
2. Vstopne površine (skupna površina) naj se preverijo ob vstopu kmetije v pogodbeno razmerje. Skupne površine naj ostanejo enake – definirane v pogodbenem dokumentu – izvajanje preverbe prijavljenih površin naj bo pred vstopom in ne po letih izvajanja.
3. Uvede naj se možnost nadomeščanja izpadlih površin z drugimi (smiselno za posamezen ukrep) in črtanje zahteve kmetovanja z istimi površinami (GERK) čez celo pogodbeno obdobje. Upoštevati je treba le pravilo enakega obsega površin.
4. Dopustiti je treba možnost izstopa pred potekom petletnega obdobja. Vračilo naj se izvede po pravilu: krajši čas vključitve v ukrepu višje vračilo, oziroma daljši čas nižje vračilo. Naprimer po 4. letu ne bi bilo vračila, saj je bilo v tem obdobju dejansko izvajanje ukrepa in tudi sredstva upravičena.
5. Višina sredstev na posameznem ukrepu naj bo sorazmerna z obveznostmi in omejitvami, ki jih določen ukrep prinaša. Vrednoti naj se izpad dohodka ob izpolnjevanju neke zahteve in ne le povrnitev dodatno vloženih sredstev, za izpolnjevanje zahteve.
6. Z večjo možnostjo kombiniranja ukrepov ali njihovih delov je treba omogočiti oblikovanje »sestavljenih« ukrepov po zmožnostih kmetije. Nabor posameznih zahtev naj bo povezan v nekakšen cenzus, da bo kmetija imela več možnosti izbire.
7. Oblikovati je treba dobro pretehtane tehnološke zahteve za posamezne podukrepe (tla, klima, tehnologije...).
8. Zagotoviti je treba nemoteno možnost vključevanja v ukrepe in podukrepe KOP vsako leto.
9. Nadaljevati je potrebno s kakovostnim posredovanjem znanj in promocijo za vključevanje v podukrepe KOP v povezavi naravovarstvenih in kmetijskih strokovnjakov.
10. Postaviti in preveriti je potrebno uporabnost vnaprej pripravljenih modelov kmetovanja, ki nudijo vsestransko koriščenje vseh razpoložljivih sredstev.
11. Poenostaviti je treba vodenje evidenc, vpeljati enotne obrazce in jasna navodila za izvajanje ter zagotoviti nadzor usposobljenih strokovnjakov.
12. Zagotoviti je treba višja plačila, predvsem za podukrepe vezane na ohranjanje habitatov na območjih Natura 2000 (HAB, MET, STE, VTR) in zmanjšanje finančnih neskladnosti med kombinacijami posameznih podukrepov s poudarkom na podukrepih, ki omogočajo ohranjanje dobrega stanja habitatov trajnega travinja.

10 PRIMERI DELAVNIC, IZOBRAŽEVANJA ZA KMETE NA TERENU, POVEZANE Z OPISANIMI UKREPI

Med delavnicami in predavanji za kmete povezanimi z podukrepi KOP za ohranjanje ugodnega stanja trajnega travinja so po KGZS zavodih v sodelovanju z ZRSVN in drugimi naravovarstvenimi organizacijami izvedli več delavnic in predavanj. Med njimi so v anketi posebej omenjeni naslednji primeri:

- Delavnice namenjene promociji podukrepa TSA, ki so bile izvedene tako, da so lahko na konkretni vlogi kmet – kmetijski svetovalec, spoznali težave in situacije, ki nastopijo pri predstavitvi zahtev in ciljev ter implementaciji ukrepa. Delavnico so izvedli s sodelavci Zavoda RS za varstvo narave.
- Delavnica o glavnatih vrbah, ki so značilne za krajino določenega območja in so tako del kulturne dediščine kot tamkajšnjih habitatov.
- Več delavnic s prikazom pravilne košnje na travnatih habitatih ptice kosca (*Crex crex*) s poudarkom na barjanskih travniških površinah.
- Delavnica prepoznavanja invazivnih rastlin na kmetijskih zemljiščih, ki so jo izvedli svetovalci JSKS skupaj z ZRSVN. S sodelavci ZRSVN so pripravili in pomagali pri izvedbi zatiranja ščavja na planinskih pašnikih.
- Sodelovanje z DOPPS-om in izvedbo več predavanj za kmete s predstavitvijo območij Natura 2000 skupaj z ZRSVN na posameznih zavodih.
- Delavnice v Krajinskem parku Lahinja in izobraževanje v Krajinskem parku Kolpa povezano z naravovarstvenimi temami.
- Predstavitve varovanih elementov narave za kmete s strani strokovnjakov ZRSVN.
- Reševanje problematike Kobariškega blata, kjer so pridobili izkušnje kako s kompromisom ugoditi zahtevam kmetov in istočasno ohraniti ogrožene habitate.
- Več predavanj za kmete s predstavitvijo območij Natura 2000, ki so jih izvedli predavatelji ZRSVN v sodelovanju s svetovalci JSKS
 - Interdisciplinarna delavnica o mejicah, ki je zasnovana tako, da teoretičnemu delu sledi delo na terenu. Pri izvedbi sodelujejo gozdar, krajinarica, biologinja in agronomka ter sodelavci z območne enote ZRSVN. Na sejmu AGRA je v okviru strokovnega dela sejma leta 2011 bil tudi organiziran posvet o mejicah.
- Sodelovanje svetovalcev pri izboru »Naj travnika« na Goričkem, kjer vedno več kmetov spoznava redke zavarovane rastline in so ponosni, če pri njih najdejo pomembna rastišča. V okviru dogodka tudi svetujejo kmetom in drugim lastnikom travnikov kako naj jih vzdržujejo in negujejo.

11 PUBLIKACIJE Z NAVODILI ZA IZVAJANJE POSAMEZNIH UKREPOV NA SPLETU ALI V TISKANI OBLIKI

En od načinov prenosa znanja in promocije poukrepov KOP, ki zagotavljajo ugodno stanje trajnega travinja, so tudi navodila za izvajanje posameznih podukrepov. Po vseh KGZS zavodih letno pripravijo več kot 100 različnih objav z nasveti in tehnološkimi navodili. Med njimi so tudi navodila, ki se nanašajo na obravnavane podukrepe KOP. Poleg tiskanih verzij navodila objavljajo tudi na spletnih straneh. Nekateri zavodi imajo dostopne arhive objav. Mnogi tehnološki listi, ki so posvečeni določenemu opravilu ali pridelavi, vsebujejo tudi priporočila za izvajanje podukrepa KOP vezanega na dejavnost. Med navodili prevladujejo objave povezane z izvajanjem prakse ekološkega kmetovanja. Z objavo brošure Kmetovanje na območjih Natura 2000, ki so jo pripravili na ZRSVN in izdali na MKO, so po nekaterih KGZS zavodih to prevzeli kot osnovo za promocijo, osveščanje in pomoč pri izvajanju poukrepov. Na Sektorju za kmetijstvo in gozdarstvo smo v obravnavanem obdobju pripravili večje število zgibank z informacijami o vseh aspektih dela zbornice. Publikacije smo razdeljevali po različnih prireditvah in kot promocijsko gradivo dali na KGZS zavode. Med leti 2008 in 2012 je bilo izdano več kot 60 zgibank in brošur. Med njimi je bilo več publikacij povezanih s promocijo ekološkega kmetijstva, kmetovanja na območjih Natura 2000 in kmetovanja na VVO. V okviru nekaterih projektov na katerih so sodelovali KGZS zavodi je bilo tudi objavljeno gradivo. V okviru projekta Trajnostno upravljanje območja reke Drave (TrUD) sta tako bili pripravljene 2 zgibanki z vsebinami trajnostnega kmetijstva.

PRILOGA 1

Vprašalnik: Kvalitativna analiza doseganja ciljev ukrepov PRP

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

CELOVŠKA 135, 1000 LJUBLJANA
tel.: (01) 51 36 684, fax: (01) 51 36 650

E-pošta: kgzs@kgzs.si
www.kgzs.si

VPRAŠALNIK

Kvalitativna analiza doseganja ciljev ukrepov PRP povezanih z upravljanjem območij

Natura 20000

Z naslednjim letom se zaključuje proračunsko obdobje in v pripravi so izhodišča nove skupne kmetijske politike. Podukrepi 2. osi Programa razvoja podeželja so med drugim namenjeni zmanjševanju pritiska kmetovanja na okolje. Nekateri od podukrepov prispevajo tudi k doseganju ciljev operativnega plana upravljanja območij Natura 2000.

Da bi ocenili uspešnost posameznih podukrepov in lažje poiskali primerne oblike podpor kmetovanju na varovanih območjih, je potrebna analiza doseganja ciljev, ki so zapisani v aktualnem operativnem programu za upravljanje območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013. Na področju kmetijstva je zato potrebna kvalitativna in kvantitativna analiza vključenosti površin v kmetijsko-okoljske (KOP) ukrepe, ki pripomorejo k ohranjanju trajnega travinja.

Ti ukrepi so naslednji:

214-I/7 Ekološko kmetovanje – trajno travinje (**EK T**), - sadovnjaki (**EK SD**)

214-II/1 Planinska paša/s pastirjem (**PP/PPP**)

214-II/2 Košnja strmih travnikov (**S35** in **S50**)

214-II/3 Košnja grbinastih travnikov (**GRB**)

214-II/4 Travniški sadovnjaki (**TSA**)

214-II/7 Sonaravna reja domačih živali (**REJ**)

214-II/8 Ohranjanje ekstenzivnega travinja (**ETA**)

214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov (**HAB**)

214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev (**MET**)

214-III/4 Ohranjanje steljnikov (**STE**)

214-III/5 Zagotavljanje ugodnega stanja populacij ogroženih vrst ptic in habitatov vlažnih travišč (**VTR**).

Za potrebe zgoraj omenjenih analiz smo pripravili vprašalnik za katerega vas prosimo, da ga izpolnite. Prosimo, da ste pri izpolnjevanju pozorni, saj se celoten vprašalnik nanaša le na promocijo in vključevanje kmetov v KOP ukrepe, ki so navedeni zgoraj.

- 1. Na kratko opišite, kako je (poleg obveznih izobraževanj za KOP), pri vas potekala promocija zgoraj navedenih KOP ukrepov kmetom. (npr. delavnice, ekskurzije, predavanja, krožki, itd...)**

- 2. Ali je bila ta promocija kakorkoli drugačna od promocije ostalih KOP ukrepov? Na kakšen način? (Na kratko opišite)**

- 3. Koliko kmetijskih svetovalcev je sodelovalo pri promociji KOP ukrepov?**

- 4. Kje so kmetijski svetovalci na vašem Zavodu pridobili potrebna naravovarstvena znanja za promocijo teh ukrepov?** (npr. permanentno izobraževanje svetovalcev, delavnice za svetovalce, projekt komuniciranje Nature 2000...)

Vrsta dogodka	Število dogodkov

- 5. Koliko kmetov (delež) je bilo na vašem Zavodu zajetih v promocijo KOP ukrepov v letih 2006 - 2012? Je bila promocija teh ukrepov na kakšnem od območij še posebej intenzivna/ciljno usmerjena?**

--

6. Kakšen je bil odziv kmetov? Kakšni so bili njihovi komentarji? Naštejte 5 njihovih najpogostejših komentarjev.

1.
2.
3.
4.
5.

7. Kaj bi izpostavili kot glavne prednosti/priložnosti obstoječih KOP ukrepov?

1.
2.
3.
4.
5.

8. Kaj so največje slabosti/pomanjkljivosti/nevarnosti obstoječih KOP ukrepov?

1.
2.
3.
4.
5.

9. Kakšne spremembe predlagate (vsebinsko in izvedbeno), da bodo KOP ukrepi v prihodnji perspektivi (2014-2020) še učinkovitejši?

1.
2.
3.
4.
5.

10. Na kratko opišite vsaj 2 primera uspešne delavnice, izobraževanja za kmete na terenu po vezane z opisanimi krepki. Uporabite primere kjer so sodelovali tudi sodelavci ZRSVN ali ministrstva pristojnega za okolje

1.
2.

11. Navedite koliko je bilo pripravljenih in izdanih navodil za izvajanje posameznih ukrepov na WWW ali v tiskani obliki na vašem Zavodu

Zahvaljujemo se vam za sodelovanje!